

1. УВОД

Човјек настоји надмашити своје физичке способности, савладавати наизглед непремостиве препреке са којима се суочава и досегнути интелектуалне идеале које сам себи поставља. То је основа напретка појединца, групе и друштва у цјелини. Зато је човјек морао потражити прикладне начине материјализације својих замисли (односно, информација) и њихове размјене у новом материјализованом облику. Информације, подаци и знање су постали основно стратешко добро, поред већ постојећих: енергије, природних богатстава и инфраструктуре. Настаје нова економија базирана на знању и информацији, нова индустрија и ново друштво. Земље које схватају предности (попут Америке, Канаде, Сингапура, Норвешке) успијевају успоставити државни монопол у производњи информационих добара и придружених алата.

Пут у информационо друштво води преко «дигиталне револуције». Ова револуција била је велики преокрет, много бржи и обухватнији, него индустријска револуција. Од првих рачунара (1946) до данас дошло је до бројних разноврсних промјена. Допринос томе је развој и раст индустрије информационих технологија. Спајањем микроелектронике, комуникационе и рачунарске технологије настаје нова тзв. информациона технологија. Настала је педесетих година, појавом првих комерцијалних рачунара. За повезаност микроелектронике, рачунарске технологије и комуникација употребљавају се у задњих неколико година два назива. Један од назива је информациона технологија, која се обиљежава кратицом ИТ (*Information Technology*). У европском окружењу у називу се посебно истиче њезина комуникациона компонента, те се употребљава назив информационо - комуникациона технологија, која се обиљежава кратицом ИСТ (*Information and Communications Technology*). Своје је атрибуте та технологија добила због тога што омогућава прихватање, чување, пренос и једноставну употребу свих врста информација.

Информационо - комуникационе технологије (у даљем тексту: ИСТ) својим могућностима прикупљања, похрањивања, преношења и обраде свих врста података и информација толико су унаприједиле све привредне гране и све јавне послове да се данашње друштво у развијеним земљама свијета може назвати “информационо друштво”.

Нове технологије чине подлогу за квалитетну и ефикасну употребу знања. Знање је постало основна покретачка снага у људском друштву и главни услов успјешности. Свјетска искуства су показала да је знање доиста ресурс будућности. Интелигентно кориштење информација и знање постају кључни фактори новог привређивања па се често умјесто “информационог друштва” користи и назив “друштво знања”. Употреба нових технологија на нивоу развијеног свијета основни је предуслов за прикључење том свијету, па се због тога морају уложити велики напори превасходно на систему образовања, дообразовања и примјени нових технологија да би се брзо могли приближити друштву знања.

Посљедње деценије XX и почетак XXI вијека означени су великом експанзијом нових технологија, а посебно ИСТ. Тешко је у историји човјечанства идентификовати сличан проналазак који има такав утицај у толиком броју људских дјелатности као што су ИСТ. Њихов значај огледа се управо у ширини њихове примјене. Темпо развоја је неочекивано брз и готово спектакуларан, а Интернет је проширио њихов утицај. Како је објавила америчка Национална академија за инжењеринг проналасци електричне енергије, аутомобила и авиона, те широка опскрба питком водом и електроника пет су највећих технолошких достигнућа 20. вијека. Цјеловит попис укључује 20 проналазака,

међу којима се на шестом мјесту налази радио, на седмом телевизија, на осмом су мјесту рачунари, а на деветом телефон. Истраживање свемира налази се на 12. мјесту, Интернет на 13., а кућански апарати на 15. мјесту.

Деведесетих година најјугицајнији тренд је била појава Интернета. То је био најбрже прихваћени медиј свих времена. За такав продор телефону је требало 70 година, радију 40, а телевизији 15 година.

Трансформација јавне управе у правцу интензивне и широке примјене ICT (ка електронској управи – е-Управи) је један од кључних сегмената свеукупног процеса изградње информационог друштва.

Управа прати човјека од рођења до смрти. Од њеног квалитета у многоне зависи квалитет његова живљења. Она штити права грађана, пружа им свакодневне услуге, служи грађанима и привреди. Њене функције крећу се строго у оквирима заданим законом.

Е-Управа функционише на принципу „3б“ (било када, било шта и било гдје), односно, корисници услуга управе могу у било које вријеме, за било коју потребу и из било ког мјеста да се обрате управи. Таква управа је потпуно и стално оперативна и претпоставља интеграцију свих информационих система и подсистема. У документима земаља које прелазе на е-Управу као основни разлог њеног увођења наводи се тежња да се: осигура нова основа за економску конкурентност; омогући редефинисање улоге и брже изврши трансформација владе и управе и њихово претварање у сервис грађана; смањивање цијене јавних услуга; да подстицај развоју економије засноване на знању; интеграцији; олакшава кориштење јавних услуга; дефинише квалитетнија политика, те побољша и убрза процес доношења одлука; као и да се осигура ефикасност и ефективност рада управе на свим нивоима.

Република Српска, као и Босна и Херцеговина, пролази кроз значајне политичке и економске реформе. ICT представљају генератор промјена и основу развоја савремених друштава и њихових економија у 21. вијеку. Њиховом примјеном нестају препреке у комуницирању, учењу, пословању или пружању услуга. Евидентно је да текући технолошки развој намеће потребу за широм примјеном ICT у свим сферама друштва и третирање информација као једног од основних ресурса потребних за пословање и доношење одлука, па се због тога мора осигурати њихова максимална примјена и у јавној управи. Садашњи начин рада јавне управе, организација и законски оквири не могу осигурати потребну ефикасност, нити квалитет њених сервиса. Побољшањем ефикасности и квалитета сервиса јавне управе путем примјене ICT значајно би се утицало на свеукупне токове, економски и сваки други просперитет на овом подручју.

Учињени су значајни помаци, али то још увијек није довољно нити приближно задовољава потребе корисника у погледу квалитета, брзине и цијене услуга. Управа се мора прилагођавати потребама корисника и треба омогућити грађанима да посао обаве што брже и једноставније, по могућности од куће или са посла. Неопходно је створити услове за бржи одзив на захтјеве корисника, јер сада преовладава мишљење, а на то указују и чињенице, да је управа неефикасна и спора, а примјена нових технологија је још на ниском нивоу.

Слиједећи досадашње европске и свјетске иницијативе, те низ стратешких докумената попут: *Government on-line* иницијатива (Г8, 1995), *eEurope Action Plan*, план *eEurope+*, *eEurope 2005*. за информатизацију земаља кандидата за учлањење у Европску Унију, стратешки оквир *i-2010*, глобалну свјетску иницијативу за развој информационог друштва под покровитељством Уједињених нација. Република Српска је определијелена да се развија као модерно друштво са економијом и управом базираном на знању.